

Sosiaali- ja terveystoimikunta

Suomen Yrittäjänaisien asiantuntijalausunto asiassa HE 102/2022. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yrittäjän eläkelain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Kiitämme kutsusta tulla kuulluksi yrittäjien eläkelain muutokseen liittyen. YEL-vakuutus jakaa yrittäjien mielipiteitä voimakkaasti ja nyt käsittelyssä oleva lakimuutos on aiheuttanut todellista huolta erityisesti naisyrittäjien keskuudessa.

Koemme tärkeäksi sen, että yrittäjiä kuullaan ja yrittäjyyttä arvostetaan kuuntelemalla yrittäjiä ja yrittäjäjärjestöjä heitä koskevissa asioissa.

Taustaa

Naisyrittäjiä on Suomessa kaikista yrittäjistä noin 34 %. Kaikista yrityksistä yksin yrittäviä on noin 65 %. Naiset ovat miehiä useammin yksinyrittäjiä. Naisyrittäjistä yksinyrittäjiä on 79 % ja miehistä 62 %.

Suomessa on voimakkaasti sukupuolen mukaan eriytyneet työmarkkinat.

Vuonna 2018 opiskelupaikan vastaanottaneiden sukupuolijakaumaa tarkasteltaessa kaikkein segregoituneimpia olivat seuraavat ammattialat:

- talotekniikka (99 % miehiä),
- kone- ja tuotantotekniikka (97 % miehiä),
- sähkö- ja automaatioala (96 % miehiä), sekä
- tieto- ja tietoliikennetekniikka (97 % miehiä)
- hiusala (97 % naisia)
- sosiaali- ja terveysala (88 % naisia).

Suhteellisen saman verran naisia ja miehiä haki vain

- ravintola- ja catering-alalle (55 % naisia ja 45 % miehiä) sekä
- liiketalouteen eli kaupalliselle alalle (45 % naisia ja 58 % miehiä).

Tämä johtaa myös siihen, että naiset perustavat yrityksiä naisten aloille ja miehet miesten aloille. Yli 90 % naisyrittäjistä toimii palvelujen ja kaupan alalla. Vuonna 2020 naiset perustivat eniten yrityksiä seuraaville aloille:

1. muu terveystoiminta
2. kaudenhoitopalvelut
3. muualla luokittelemattomat henkilökohtaiset palvelut
4. muu liikkeenjohdon konsultointi
5. parturit ja kampaamot
6. muut koulutusta antavat yksiköt
7. taiteellinen luominen
8. fysioterapia

Suomen Yrittäjien teettämän Yrittäjägallupin mukaan (vastauksia 1 120) naisyrittäjistä 40 % ansaitsee alle 2 000 euroa kuukaudessa. Miesyrittäjistä alle 2 000 euroa kuukaudessa ansaitsee 25 %.

Naiset toimivat siis miehiä useammin matalakatteisilla aloilla, jossa hinnoitteluvoimaa ei välttämättä ole samoin kuin miesvaltaisilla aloilla.

Lausunto lakimuutokseen

Lakimuutoksen tarkoitus kannatettava. Monella yksinyrittäjällä on heikko sosiaaliturva ja eläkekertymä on pieni. Toisaalta moni, erityisesti naisyrittäjä, ei pysty maksamaan yhtään korkeampaa YEL-maksua.

Meidän teettämän kyselyn mukaan 54 %:lla meidän jäsenistämme ei ole varaa maksaa riittävää YEL-maksua.

YEL-työtulon oikea taso on tärkeä yrittäjän sosiaaliturvan ja eläkkeen kannalta ja erityisesti yrittäjien neuvonta ja opastus oikean työtason asettamiseen tulee olla tarkempaa. Vakuutusyhtiöiden tulee tarjota yrittäjille laskuria tai muuta apua, jonka avulla näkee miten työtulo vaikuttaa toisaalta sosiaaliturvaan ja toisaalta eläkekertymään.

Yrittäjän työtulon seuranta eläkeyhtiön toimesta on kannatettavaa. Monesti aloittava yrittäjä määrittelee työtulon hyvin matalalle tasolle, mikä usein vastaakin työpanosta. Valitettavan usein kuitenkin työtulon taso jää tarkistamatta, kun yritystoiminta ja työpanos kasvaa. Työtulon säännöllinen seuranta ja tarkastus on siis kannatettavaa ja tässä eläkeyhtiön roolia tulee kasvattaa.

Järjestönä haluamme olla varmistamassa, ettei naisyrittäjät jää heikon sosiaaliturvan varaan ja että, jokaiselle yrittäjälle turvataan kohtuullinen eläke.

Mediaanipalkka on väärä vertailukohta

Mediaanipalkkaa tai toimialan palkkatasoa ei voi liian paljon painottaa työtuloa määritettäessä. Työtulon pitää olla suhteessa yritystoiminnan laatuun ja laajuuteen. Samallakin alalla toimivat yrittäjät voivat toimia hyvin eri tavalla ja yritysten kannattavuuksissa voi olla isoja eroja ja siksi mediaanipalkka ei sovi työtulon tason arvioimiseen. Se voi olla korkeintaan suuntaa antava.

Monella yrittäjällä ei ole selkeästi yhtä toimialaa tai ammattia, jonka mukaan alan mediaanipalkka olisi löydettävissä.

Mediaanipalkassa on muitakin ongelmia, sillä monella naisvaltaisella alalla työpaikat sijaitsevat julkisella sektorilla, joten riittävän suurta vertailukohtaa yksityisen sektorin palkkoihin ei ole. Toisaalta on taas aloja, joissa työpaikkoja ei juuri ole, vaan alalla pitää aina perustaa yritys (esim. kampaajat).

Työtuloa tarkastellessa pitää ottaa huomioon, yrittäjän työhönsä käyttämä aika. On siis tärkeää, ettei työtuloa määritellä kaavamaisesti, sillä erityisesti aloittavan yrittäjän työtulo ei ole verrattavissa palkansaajan ansioihin.

Eläkeyhtiön tulee ottaa huomioon yritystoiminnan laajuus, yrittäjän ammattitaito, yrityksen sijainti ja yrittäjän työpanos. Näihin ei ole olemassa vertailuarvoja ja siksi eläkeyhtiön tulee näissä luottaa yrittäjän arvioon, niiden vaikutuksesta työtuloon.

Pienille matalakatteisilla aloilla toimiville yrittäjille, riittävän pitkä siirtymäaika on tärkeää, jotta yrittäjä pystyy mukauttamaan yritystoimintaansa kustannuksia vastaavaksi.

Lisäksi YEL-järjestelmä vaatisi enemmän joustomahdollisuuksia. Yritystoiminta ja sen kannattavuus voi vaihdella hyvinkin voimakkaasti, jolloin muutosten mahdollisuus YEL-työtuloon pitää sallia nykyistä useammin.

Kannattavuus huomioitava

Yrittäjän YEL-vakuutus perustuu työtuloon eli ”palkkaan, joka kohtuudella olisi maksettava, jos hänen yrittäjätoimintaansa suorittamaan olisi palkattava vastaavan ammattitaidon omaava henkilö”. Monessa tilanteessa yrittäjällä ei tosiasiallisesti olisi mahdollisuutta palkata ketään hoitamaan tehtäviään. Tällöin ei voida olettaa, että yrittäjä ylivakuuttaa itsensä, jos yrityksen liikevaihto ja kannattavuus ei sitä salli.

YEL-vakuutuksen minimityötulo on päätoimiselle yrittäjälle liian alhaisella tasolla. Sivutoimisen ja aloittavan yrittäjän osalta työtulo pitää kuitenkin olla määriteltävissä oikean työpanoksen mukaan alhaiselle tasolle.

Teetimme kyselyn jäsenistöllemme. Sen mukaan yli puolet jäsenistämme on sitä mieltä, että YEL-vakuutuksen työtulo pitäisi korottaa siihen euromäärään, joka takaa yrittäjälle työttömyysturvan, mikäli yrittäjä on työttömyyskassan jäsen.

On kannatettavaa, että selkeisiin alivakuuttamisiin puututaan, mutta yrittäjältä saatuun tietoon yritystoiminnan työllistävytydestä on kaikissa tilanteissa luotettava, jos muu selvitys ei sen uskottavuutta horjuta.

Viimeiset vuodet ovat olleet monelle yrittäjälle todella haastavia. Osa yksinyrittäjistä on kamppailut olemassaolostaan. Ajankohta YEL-työtulon korotukselle ei ole oikea. Mikäli yrittäjällä on maksuvaikeuksia tai haasteita kannattavuuden kanssa, ei voida olettaa, että työpanos on verrattavissa vakaisissa työsuhteissa olevien työntekijöiden mediaanipalkkoihin. YEL-työtulon muutos edellyttää siis pitkää siirtymäaika.

Lopuksi

Suomen Yrittäjänaisien tärkeimmät vaatimukset ovat:

1. Mediaanipalkka ei saa määritellä YEL-työtuloa, vaan sen pitää olla ainoastaan suuntaa antava luku
2. YEL-työtulon tasoon annettava enemmän jouston ja muutosten mahdollisuuksia
3. Yrittäjän omaan ilmoitukseen työpanoksen määrittelyssä tulee luottaa

Suomen Yrittäjänaiset ry

Carita Orlando
toimitusjohtaja
carita.orlando@yrittajanaiset.fi
puh 040 544 5519